

REKOMENDACIJOS DĖL DOVANŲ IR VEIKSMAI KAIP ELGTIS GAVUS DOVANA

DOVANŲ PRIĖMIMAS

Valstybinėje tarnyboje dirbantiems asmenims, valstybės tarnautojams, savivaldybių įmonių, biudžetinių įstaigų ir šių juridinių asmenų struktūrinių padalinių vadovams ir jų pavaduotojams, viešųjų įstaigų, kurių bent vienas iš steigėjų, dalininkų yra savivaldybė, ir jų struktūrinių padalinių vadovams ir jų pavaduotojams ir kt. Viešųjų ir privačių interesų derinimo įstatyme (Toliau – Įstatyme) 4 str. 3 d. nurodytiems asmenims, **ir jų artimiems asmenims** (t.y. asmens sutuoktinis, sugyventinis, partneris, kai partnerystė įregistruota įstatymų nustatyta tvarka, taip pat ir asmens tėvai (įtėviai), vaikai (įvaikiai), broliai (įbroliai), seserys (įseserės), seneliai, vaikaičiai ir jų sutuoktiniai, sugyventiniai ar partneriai), **draudžiama priimti dovanas ar paslaugas** (Įstatymo 13 str. 1 d.), jeigu tai *susiję su jų tarnybine padėtimi ar tarnybinėmis pareigomis*.

Įstatymo 13 str. 2 d. nustatytas apribojimas **netaikomas** dėl ne didesnės negu 150 eurų vertės dovanų gautų pagal **tarptautinį protokolą** ar **tradicijas**, kurios įprastai yra susijusios su deklaruojančio asmens tarnybinėmis pareigomis, taip pat dėl **reprezentacijai** skirtų dovanų su valstybės, įstaigos ir kitokia simbolika arba kai paslaugomis yra naudojamosi tarnybiniais tikslais. Kai dovanos vertė **viršija 150 eurų**, ši dovana yra laikoma valstybės ar savivaldybės nuosavybe. Tokia dovana įvertinama ir saugoma institucijos ar įstaigos vadovo nustatyta tvarka.

ATKREIPTINAS DĖMESYS!

Brendžio butelis pažįstamam valdininkui – kyšis ar dovana?

Tokios „dovanos“ – nenumatyti atlygiai, pasinaudojimas pažintimis – jau yra korupcijos apraiškos. Toks brendžio butelio „padovanojimas“ dovanotojui yra laikomas papirkimu, o valstybės tarnautojui – kyšio priėmimu, neatsižvelgiant į tai, kad butelio vertė nedidelė, taip pat laiko, kada jis „padovanotas“.

Įstatymas šiuo požiūriu griežtas – net ir menkos vertės „dovana“ yra kyšis.

SVARBU!

Ar dovana gydytojui po atliktos operacijos – irgi kyšis?

Jei gydytojas dirba valstybės ar savivaldybės įstaigoje (poliklinikoje, ligoninėje), tokia „dovana po operacijos“ yra laikoma kyšiu. **Dovana yra privataus asmens gyvenimo faktas** – perduodama kitam asmeniui kokia nors proga, nenorint gauti naudos, o kyšis yra **neteisėtas atlygis** už kažką (veiksmą ar neveikimą tarnyboje). **Taigi kyšis – įvardytas „dovana“ – lieka kyšis.** Kartais manoma, kad „dovana“ yra po tarnautojo veiksmo atlikimo, o kyšis prieš veiksmo atlikimą. Tačiau tai – klaidinga nuomonė.

Pavyzdžiui: jei valstybės tarnautojui ar gydytojui perduodamas brendžio butelis, 100 eurų, auksinis rašiklis ar pan. už tai, kad jis **kažką padarė (padarys)** „dovanotojo“ naudai, tai vis tiek bus kyšis, kad ir kaip pavadintume. O tokio pat brendžio butelio dovanojimas gimtadienio proga artimam giminaičiui, nors jis ir dirba savivaldybėje, nebus kyšis, nes tokiu atlygiu **nesiekama jokių jo veikslių ar valios paveikimo.**

Dovanos pagrindinis bruožas yra neatlygintinumas, t. y. nesitikėjimas nieko mainais, davimas laisva valia, be jokių intencijų už šią dovaną kažkam kažką padaryti ar atsilyginti. O **kyšio pagrindinis bruožas yra tyčinis, bet kokios naudos priėmimas ar teikimas už veikimą (ar neveikimą) vykdant įgaliojimus**. Todėl norint atskirti dovaną ir kyšį, būtina atsakyti į svarbiausią klausimą – už ką priimame ar teikiame „dovaną“. Jei kažko yra tikimasi ir „dovana“ teikiama už atliktus, atliekamus ar dar tik būsimus veiksmus – tai jau ne dovana, bet neteisėtas atlygis. Dažnai toks atlygis gali būti kyšiu ir užtraukti baudžiamąją atsakomybę tiek teikiančiajam, tiek ir priimančiajam.

Tenka pastebėti, kad sklando keletas mitų apie dovanas ir kyšius. Remdamiesi teismų praktika pabandykime juos sugriauti:

Pirmas mitas – „kyšis tik pinigai, visa kita – dovanos arba padėkos“. Kyšiu gali būti ne tik pinigai, bet ir maisto produktai, bet kokie daiktai, paslaugos, dovanų čekiai, akcijos, skolų panaikinimas, nekilnojamasis turtas ir pan. Kitaip tariant, kyšiu gali būti bet kas, kai galima nustatyti vertę minimaliais gyvenimo lygiais (MGL), t. y. išreikšti eurai. Kuo didesnė kyšio vertė – tuo sunkesnė atsakomybė.

Antras mitas – „kyšis yra tik tuomet, jei jį duodi ar priimi prieš veiksmus ar sprendimus, o jei po – tai dovana“. Europos Komisijos tyrimo „Specialusis Eurobarometras 502: Korupcija“ duomenimis, kas trečias Lietuvos gyventojas papildomo atsiskaitymo ar atsidėkojimo medikui, jeigu jis duodamas po paslaugos suteikimo, nelaiko korupcija. Laiko momentas, kada duodamas (pažadamas, siūlomas, pristatomas, perduodamas ir kt.) kyšis yra visiškai nesvarbus, todėl atlygio davimas, priėmimas prieš, per ar po veiksmų atlikimo ar sprendimų priėmimo gali būti nusikaltimas.

Trečias mitas – „jei pas mane rado kyšį, bet aš nesitariau, kad jį atneštų, tuomet esu nekaltas“ . **Teismų praktikoje aktyvių veiksmų neatlikimas yra vertinamas, kaip sutikimas priimti kyšį ar kyšio priėmimo fakto slėpimas.** Todėl privalu **iš karto, čia ir dabar, apie tai pranešti vadovui,** už korupcijai atsparios aplinkos kūrimą atsakingam asmeniui ar tiesiogiai teisėsaugai. Tokiu būdu bus užtikrinta, kad susitarimo nebuvo, o už kyšio davimą (papirkimą) atsakys jį palikęs asmuo.

Ketvirtas mitas – „už kyšį atsakomybė taikoma tik atlikus konkrečius veiksmus“. Pagal įstatymą, kyšio siūlymas, susitarimas jį priimti, kyšio provokavimas ar jo reikalavimas, jau yra baigtas nusikaltimas, tokiais atvejais pradedami ikiteisminiai tyrimai ir taikoma atsakomybė.

Tai kaip galima atsidėkoti?

Draugams, artimiesiems, giminaičiams galima atsidėkoti taip, kaip tik norite ir kiek turite fantazijos. Tačiau tuomet, kai susiduriate su darbiniais, sutartiniais, rangos ar kitais susijusiais santykiais, būtina laikytis nustatytų taisyklių, gerbti įstaigos vertybes ir reputaciją!

Ką daryti kai siūlomas kyšis?

Jeigu darbuotojui siūlomas, žadamas duoti, duodamas neteisėtas atlygis atitinka kyšio požymius arba provokuojama jį priimti, darbuotojas **privalo perspėti** tokį neteisėtą atlygį siūlantį, žadantį ar davusį asmenį apie jo daromą korupcinio pobūdžio nusikalstamą veiką, galimas pasekmes (galimą ikiteisminį tyrimą, baudžiamąją atsakomybę) ir **pareikalauti nedelsiant** nutraukti tokius veiksmus. Darbuotojas turi **aiškiai pasakyti** ir savo elgesiu **parodyti**, kad netoleruoja korupcinio pobūdžio nusikalstamos veikos, ir **neprovoquoti** asmens duoti neteisėto atlygio (kyšio). Taip pat darbuotojas turi **paaiškinti**, kad jis privalės pranešti apie tai Įstaigos vadovui ir už korupcijai atsparios aplinkos kūrimą atsakingam asmeniui arba teisėsaugos įstaigoms.

AČIŪ!